

gospodarske, obertniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pōli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 fl. 40 kr., za pol leta 1 fl. 50 kr., za četert leta 55 kr.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 fl. 40, za pol leta 2 fl. 20 kr., za četert leta 1 fl. 10 kr.

V Ljubljani v sredo 7. julija 1858.

Sedanja žitna céna in njeni nasledki.

Govor gosp. Karla viteza Kleyle-ta v poslednjem vélikem zboru c. k. kmetijske družbe na Dunaji.

Kar bom govoril o sedanji žitni ceni, ne bom govoril iz svoje volje, temveč sem prisiljen o tem govoriti.

Sleherni umen kmetovavec je menda že sam opazoval in preudarjal nizko ceno žita, pa tudi njene sedanje kakor tudi prihodnje nasledke.

Godí se mi pri tej reči, kakor zdravniku, kateri ima hudo rano preiskovati. Zdravnik vé gotovo, da preiskovanje rane dela bolniku bolečine, gotov pa ni nikakor, ali zadostujejo sedanje zdravniške vednosti, rano zaceliti. Rano pa mora vendar pregledati in preiskati, ker bi utegnili biti nasledki njeni prevažni, če bi si zdravnik po vsi moči ne prizadeval zvediti, kako šna je rana in kako jo zaceliti.

Poslednji čas smo doživeli v kmetijstvu tako poskakanje žitne céne, da je tudi kmetijstvo, če tudi je najstareje in najterdneje obertovanje, se tako rekoč v nekako loterijo preverglo. Ti poskoki in te odjenjave žitne cene so pa ravno največje ovére poštenega teržtva. Tudi o nizki ceni — če je le stanovitna — se dá z dobičkom kaj početi. Ako se pa kdo ravná po višji ceni, mora opešati, če cena prehitro odjenja in nizko pride. Nehati mora kmetovavec s to barantijo, ako si ne poiše novih potov za svoje početje.

Al to stane sedaj kmetovavce silno težko. Večidel imajo gospodarji svoje kmetije take, da leží v njih velik kapital; če pa potrebujejo za svoje gospodarstvo dnarja, ga ne dobé za take činže, pri katerih bi shajati mogli. Na drugi strani morajo pa skoraj povsod — prav malo dežel je, da ne — delavce silno drago plačevati. Zadnjič vé slednji, koliko mora še davkov odrajtovati.

Pred so ljudje prodajali in kupčevali s tem, kar jim je zemlja dajala; potem so začeli z dnarji barantati, in to je povzdignilo ceno vseh reči kaj visoko. To je kmetijstvu pomagalo na noge, kakor malokdaj pred. Omislili so si mnogoverstne mašine; vpeljali so drenažo, kupili so si mnogoverstnega gnojila, — z eno besedo, prijeli so se različnih umetnih pomočkov, s katerimi so si povsod prizadevali kmetijstvo spraviti na višjo stopnjo.

Pa ravno, ko je vse tako lepo od rok šlo, je cena žita odjenjala.

Sprašujmo tedaj: Kako je prišla nizka céna, — ali bo obstala ali ne, in kaj moremo storiti, da se ognemo hudih nasledkov?

Žitna cena pred malo leti je bila nezmirno visoka, kakoršne se nihče ni nadjal. Tega pa so bile ne navadne okoljšine krive. Zaperte so bile namreč dežele, iz katerih dobiva Evropa večji del žita: o vojski Rusov namreč s Turki, Francozi in Angleži niso mogle te dežele spečavati, kar so čez svojo potrebo pridelale. Razun tega so se skoraj v vseh državah na vojsko pripravljali, in ker so mogli zavoljo tega veliko veliko žita za armade nakupovati, si je mislil vsaki žitar: zdaj bo dobička na cente! in skupovati je začel žita.

Koj potem so imeli rodovitne letine ravno v tistih deželah, ktere mnogo poljskih pridelkov v druge dežele prodajajo, namreč v južno-evropejskih deželah in v Ameriki; na Angležkem, Francozkem, Nemškem pa so le srednje letine imeli. Ponujati in ponujati so začeli naenkrat žita iz vseh krajev. — Poti, po katerih se je žito dovaževalo, so se okrajšale, olajšana je bila kupčija, kolikor se je dalo, in obilnosti se je pot odperla v vse dežele, če so bile še tako deleč. Kar naenkrat pride stiska nad kupčijstvo in dnarje; serce je upadlo vsakemu, ktere ga je mikala kakošna barantija.

Vse to pa je storilo, da je žitna cena padla. Kaj mikavno je, pregledovati ceno, po kateri se je žito lansko leto prodajalo, kako so po žetvi kmetovavci in kupčevavci pre-rokovali, da bo cena poskočila, — in nihče ni mislil, da bi môgla na tisto nizko stopnjo priti, na kateri je sedaj.

Še le potem, ko smo zvedili iz Evrope, Amerike, in iz celega sveta, kako se je letina obnesla, in ko smo vidili, da se je povsod dobro ali vsaj srednje obnesla, in da ji kupčija ni kós, je cena začela čedalje bolj padati. V poslednjih dveh letih smo doživeli čudni prikazek, da je berž po žetvi cena žita najvišja bila, — najnižja pa spomladi, ravno takrat, ko bi imela višja biti. Sila je bila za živinsko klajo in kmet je bil prisiljen, svoji živini žito pokladati, pa vendar se ni reč nič kaj spreobrnila. Tudi upanje, da bodo žganjarije več žita porabile, je splavalo po vodi.

Se vé, da je bilo žito najpervo tam najceneje, kjer je kupčija z žitom največja, — na Ogerskem, v Ameriki. Od ondod je bilo v druge dežele zanešeno.

Vprašanje je tedaj: kateri nasledki izhajajo iz tega že zdaj, in kateri bodo še izhajali?

Že zdaj se vidi, da zemljišni dohodki prihajajo čedalje nižje in nižje. Kteri obdeluje zemljiša na svoje stroške, dobiva mánj iz njih, kakor je dobival nekda; kateri je dal svojo kmetijo v zakup ali štant, mora znižati zakupnino, da ne spravi zakupnika (štantmana) popolnoma na kant. — Ker so posestniki v veliki stiski za dnarje, tudi polja ne morejo obdelovati kakor napredek časa terja. To pa spet tare fabrike kmetijskih mašin, in že se vidi, da imajo letos manj dela, kakor vlani. Pa tudi kmetovavci ne obračajo toliko dnarja na obdelovanje zemljiš, in to spet zavéra napredek kmetijstva.

Da bodo vsi ti nasledki sčasoma še veliko huji, ako žitna cena stanovitno nizka ostane; da zemlja ne bo samo manj dohodkov dajala, temoč da bojo zemljiša tudi manj vredne zavoljo tega; da bode zavoljo večjega pomanjkanja dnarjev tudi sila veliko prememb v posestvu: tega vsega ne bo nihče tajil, kdor to reč natanko prevdarja. Vse to se bo tem beržeje zgodilo, kolikor težeje bo dnarja dobiti, kolikor večji činži se bojo za izposojeni dnar mogli odrajtovati in kolikor več davkov mora dežela plačevati.

Na vprašanje: ali bode ta nizka cena dolgo taka ostala, ne more nobena živa duša gotovega odgovora dati. Kar si jez prederznem na to reči, je le pohleven

opomin; mislim pa, da moramo to reč pretresti, kar moramo, dasiravno nam je prihodnost neznana, vsaj po dozdevnosti rajtengo storiti, da bomo potem svoje kmetijstva uravnali. Pretresimo tedaj to reč!

Okolnosti, iz katerih nizka cena izvira, so ali take, ktere so stanovitne, ali pa take, ktere le nekaj časa terpe.

Med stanovitne štejemo prvič to, če se veliko več prideluje, in sicer zlasti v takih deželah, kjer že neobdelana zemlja brez vsega gnoja in s celó majhnim delom žita rodi. Tako prosto pridelovanje žita je najperva stopinja za povzdigo kmetijstva. Večje ko prihaja število ljudi in bolj ko se omikujejo, bolj se tudi razširja poljedelstvo v taci deželah, ktere se samo s kmetijstvom pečajo in ne potrebujejo veliko dnarjev za to.

Druga stanovitna okolnost je, da po železnicah se vse blago lahko križem sveta vozi. Svet se je napravljjanja teh železnih potov z vso gorečnostjo lotil in bo še dalje tako ravnal. Ložeje in pa tudi ceneje bodo tedaj zakladi žita v Evropo na prodaj prihajali.

To dvoje bode ostalo stanovitno.

Nestanovitne ali le nekaj časa terpeče okolnosti pa so po mojem mnenji čez navado dobre letine in pa velika stiska v dnarjih in kupčijstvu.

Take dobre letine, kakor lansko leto, ne bo kmali povsod, in tako huda stiska v dnarjih in kupčijstvu, kakor je lani bila, gotovo tudi ne bo ostala. Če bi se to zgodilo, bi bila nesreča neskončna.

Kadar bodo nehali uzroki, ktere smo ravno imenovali nestanovitne, bo tudi žitna cena nekoliko poskočila. Zlo pa cena ne bo tako kmali poskočila, ker smo rekli, da se dan današnji več žita prideluje in da je mogoče, pridelke lahko po svetu razpošiljati. Kolikor tedaj jez previdim, naj kmetovavei nikar ne upajo, da bo žitna cena kaj kmalo poskočila, ako se ne primeri kaj posebnega; ne smejo tedaj upati, da bo pridelovanje žita kaj več dobička neslo.

Treba bo tedaj svoje gospodarstvo tako napraviti, da mu bo, tudi o nizki žitni ceni, saj nekoliko dohodkov do našalo, če ravno ne velicij.

Kako pa bo to začeti?

(Konec sledi.)

Poduk

za take, kateri niso zdravniki, kako oživljati dozdevno-mertve in pomagati v naglih smertnih nevarnostih.

Kako ravnati s takimi, kateri se v škodljivem zraku zadušé.

1. Človek se zaduší: Če prebiva v zapertih prostorih, v katerih se napravljajo ali naberajo škodljivi zraki (lufti); taki zraki so: puh tlečega oglja in premoga; ogelno-kisli gaz ali hlip od vina, óla ali mošta, kadar vré; gaz za svečavo; puhi od sogretega hudičevega olja ali od žveplo-kislíne, solnitro-kislíne in solno-kislíne, fosfora, zginljive lugaste soli, potem zraki, kateri se nahajajo v vodnjakih, jamah, sekretih in družih taci prostorih, če so bili dolgo zaperti in ni prišel čisti zrak do njih.

2. V taci primerljij se mora človeku najpervo čistega zraka dati. Zavoljo tega se morajo hitro hitro okna in vrata odpreti, zlasti pa da se človek odnese iz kraja, v katerem je, na čisti zrak.

3. Preden gré pa kdo po njega na tako mesto, je dobro, na priliko, v hramu, v katerem vino, ol ali kaka druga tekočina vré, vrata in okna odpreti in apnénice va-nje vlti, ali v vodnjake (štirne), jame itd. s primerno pripravo goreče slame, gorečega lesa, tersak metati; ogenj požrè nevarne soparce, da je potem varno, stopiti v tak hram.

4. Kdor gré po tacega človeka, naj se spustí, z gobo v jesih pomočeno pred ustmi, na vervi okobal po vretenu počasi doli; okrog života mora biti še z drugo vervjo prevezan, ktera je gori terdno privezana, da more lahko znamenje dati, kadar hoče, da ga gori potegnejo. Spuša se pa samo tako globoko, dokler mu goreča sveča, bakla ali terska sama ne ugasne.

5. Človek, kateri je bil iz škodljivega zraka prenešen, se položi v hladni, s čistim zrakom napolnjeni stanici, če je vreme ugodno pa pod milim nebom s podloženo glavo na tlà, toda hudo pretresati se ne smé pri tem.

6. Potem se mu mora glava pozimi s snegom dergniti, o družih letnih časih pa z rutami v merzli vodi zmocenimi obkladati ali z merzlo vodo polivati, nekoliko od delječ z njo škropiti, život pa v pogreto rujuho kakor s plajšem zaviti.

Tudi naj se po životu umiva z jesihom, in je-siha z vodo zmešanega mu v usta dajati je dobro.

7. Da začne sopsti, je tudi tukaj stanovitno tako ravnati, kakor je bilo že rečeno pri tisti, v ktere je trešilo ali kateri so utonili.

8. S temi pomočki je z majhnimi prenehleji tako dolgo poskušati, da se sliši nekako pihanje skozi nos, da začne ihtéti ali nekake debele pene iz sebe metati, ali pa da ni nikakoršnega upanja več, ga oživiti.

9. Da more bljuvati, se mu šegeta gerlo s peresom z oljem pomazanim.

10. Ko je izbljuval in ložeje dihati začel, se obriše, zavije v pogrete pertene rujuhe rahlo in položi na posteljo z visokim zglavjem. Potem je zdravnika poklicati, da ga ta prevzame.

Zgledi slovenščine iz 16. stoletja.

V katekizmu, ki ga je po novoverskem Primožu Trubarju izdal Juri Dalmatin leta 1548, se razun družih starjih in novejših pesem nahaja tudi sledeča:

Zoper Turka.

O ti mogočni večni Bog,
Naš Oče lubeznjivi,
Kerščanstvo vpíje iz nadlog
K tebi Bog milostivi.
Ne zapri nam gnade tvoje,
Kir spoznamo grehe svoje,
V kterih smo mi stali.

Božji uk smo frahtali,
Za Boga nič rodili;
Nega gnade nič ahtali,
Zato nam Turek sili
Čez nas s silno vojsko,
In hoče svojo roko
Vse kerščanstvo potreti.

Spomni Bog dobrote svoje
Inu se usmili čez nas,
Ne vzami pomoči tvoje
Od kerščanstva zdajni čas.
Naša bramba ne gré naprej,
Kadar tvoje pomoči nej,
Tiga Turka pregnati.

O Bog Oče nebeški sam
Nas hoč tiga uslišati,
Pomagaj vsim kerščenikam
Zoper Turke štritati,
V tim imenu Jezusovim,
Tvojga Sina Kristusovim,
Kakor si nam obljubil.

O Jezus Kristus, pravi Bog
Od nas se ti ne loči,
Pomagaj nam iz naših nadlog.
Tvojo milost nam vošči.
Skozi tvojo martro britko,
No skoz tvojo smert grenko
S turške roke nas reši.

O Bog sveti Duh troštar naš,
Te prosimo, nas brani,
Reši nas zdaj na vsaki čas.
Vse kerščanstvo ohrani.
De se nič Turkov ne bojé,
Skoz tebe njim zoper stojé,
Na vseh vojskah dobijo.

De bomo mi kerščeniki
V pokoji prebivali,
Pred našimi sovražniki
Zmirom doma ostali;
Ljubili svojga bližniga
Boga Očeta našiga.
Timu čast bod. Amen.

Ime pesnikov tukaj ni naznanjeno, kakor se pa sploh pri vseh družih pesmih nahaja; utegnili bi tedaj biti iz katoliške roke, samo na koncu nekaj prenarejena. Kaže se iz tega zgleda, kako malo ali celó nič se ni spremenil naš slovenski jezik od 300 let semkaj. —

gospodarske, obertniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pòli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 fl. 40 kr., za pol leta 1 fl. 50 kr., za četert leta 55 kr.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 fl. 40, za pol leta 2 fl. 20 kr., za četert leta 1 fl. 10 kr.

V Ljubljani v sredo 14. julija 1858.

Gospodarske skušnje.

(Nekaj od obrezovanja breskev). V tukajšnjem vertu se nahaja kakošnih 50 lepih in velicij breskev, ktere na nalašč za-nje napravljenih brajdah pri zidu čversto rastejo. Breskve v tukajšnjih vertih obrezujemo vsako leto pozno v jeseni, mesca listopada (novembra), in jih na late privezujemo; vsako leto so polne in donašajo tako debele breskve, da jih je lepo viditi. Pri obrezovanju se mora pa med drugim skerbno na to gledati, da se drevesom vselej zarodnih mladik pustí. Breskvo že v jeseni obrezovati in na late pripenjati je koristno in s tem več potrebno delo, ker imamo spomladi z obdelovanjem nogradov in drevesnic (vertnih šol) dosti opraviti. Vsak kmetovavec mora vesel biti, če je za spomlad že poprejšno jesen kakošno delo doveršil, da mu ga ni treba spomladi opravljati, ker ima dela toliko, da dostikrat ne vé, ktere ga bi se poprej lotil. Breskvo v jeseni obrezavati je pa tudi zato dobro, ker zdrava ostane in ne smolí tako kakor one, ki so spomladi obrezane bile, zato pa tudi rada rodi. Ker pa breskvam spomladanski mraz zlo škodva, se mora spomladanskega mraza skerbno varovati; naj se že obreže v jeseni ali spomladi. Kdor tega ne stori, mu gotovo ne bo sadú prinesla, kakoršnega sadjorejic željno pričakuje. Zato bi bilo prav, da bi si sadjorejci, kateri imajo dovelj breskev, pripravnih štorij napravili, da morejo, kadar žuga mraz, z njimi breskve, kader so v cvetju, pokriti. Take štorje si vsak sam ali iz slame ali pa iz terstja ali bičja napravi, in naj z njimi drevesa mraza varuje. Te štorje skorej vsak človek dobro pozná, torej mi jih ni treba posebej popisovati. Jez imam v tukajšnjih vertih 150 takih štorij, ktere mi služijo za dve reči: pozimi jih na severno stran brajd postavim, da varujejo drevesa zimske zmerzline, spomladi pa bolj na južno, in tako obvarujem zdrave drevesa, ktere mi vsako leto obilo obilo lepega sadú prinesó.

Tako piše gospod C. Silex, vertnar kraljeve grajšine „Gorgast“ v „Frauend. Blätter“

(Mramorja pregnati). Iz lastne skušnje priporočam česenj za najbolje sredstvo, s katerim se ne prežene samo mramor, temuč tudi polži in miši. Ako se le nekoliko strokov ali pa le česnjevega perja po njih potih sém ter tjé potakne, bodo kmali mramorji in drugi merčesi svoje naselišča popustili, ali pa celó od česnjevega smradú na mestu pocepali. Tudi mravljinci se s česnjevim duhom prepodé.

Sedanja žitna cena in njeni nasledki.

Govor gosp. Karla viteza Kleyle-ta v poslednjem velikem zboru c. k. kmetijske družbe na Dunaji.

(Konec.)

Kako bi se dalo to doseči, da bi gospodarstvo tudi pri nizki žitni ceni kaj néslo, bilo je že mnogokrat pretresovano.

Pomočki za to so, da se s kmetijstvom vred združi kmetijska obertnija, da se redí več živine, da se seje več klaje in zemlja bolje obdelava.

Vsak pa lahko spozná, da se to ne dá v enem hipu doseči, ampak da je veliko časa treba za to, in da največja ovéra v vsem tem je, da kmetovavec ne dobí dnarjev za majhne obresti na pósodo.

Pri ti priložnosti moram posebno govoriti o pomnoženji živine v domačih deželah. Nemorem dostikrat reči in reči, da tudi v ti reči so nam ozke meje postavljene; zakaj? — zato ker mnoge unanje dežele živinoreja cenejše stane. To pa pride od tod, ker nektore v svojih velicij stepah ali pušavah skoraj nič družega ne špogajo kakor živino, in to potem prodajajo v naše dežele po nižji ceni kakor jo mi moremo prodajati.

Ako bi se tedaj tudi zavoljo kakih posebnih srečnih okolnost živina pri nas podražila, ne smémo pozabiti, da bo tadaj tudi iz Rusovskega in Turškega v dežele našega cesarstva prihajalo več živine kakor doslej.

O takih okoljšinah nam more ena sama reč pomagati, namreč to, da bi doživeli, da bi se vse meso ne prodajalo po eni ceni, ampak tako, da bi žlahneje meso dražje bilo kakor grobo in navadno meso. Ako bi se tak razloček med mesom in mesom delal, bi res v domačih deželah mógli živinoreji na noge pomagati. Če bi živino potem prav umno pitali, bi to dosegli, kar imajo druge dežele z cenejšo klajo pred nami. To je edina pot, druge ni.

Dokler pa tega ni, moramo varčno gospodariti, stroške za gospodarstvo kolikor moč zmanjšati in si prizadevati, da pridelujemo kar naj več takih reči, ktere moremo najbolje prodati. Obertniku in kmetovavcu ob enem biti, je prav dostikrat posamnemu nemogoče. Treba mu je pomoči družih, in če mu drugi ne pomagajo, mora škodo terpeti, posebno, če ima le srednjo veliko posestvo. Veliki posestnik, kateri ima še drugod, postavimo, v gojzdi ali v obertnijah pomočkov, in pa mali, kateri si s svojo roko kruh služi, to je, čeravno ne veliko pa vendar toliko zasluži, da se preživi: ta dva bodeta ložeje izhajala, kakor srednji posestnik, kateri nima družega nič, kakor le dohodke svoje kmetije. Pa ravno posestniki srednjih kmetij so za vsako deželo velike vrednosti, ker ravno oni se večidel z gospodarstvom sami pečajo in gospodarstvo sami oskerbujejo. Pri posestnikih srednje-velikih kmetij je največ delavnik in umnih gospodarjev. Taki posestniki pa morejo o nizki žitni ceni shajati samo tedaj, kadar se združijo z drugimi in z njimi vred se večjih započetij lotijo.

Omenil sem že, da največ zgube terpé tiste dežele, ktere prodajajo največ žita v druge dežele. Tam, kjer je obertnost s kmetijstvom združena, kjer večje mesta kmetijske pridelke povživajo, kakor zelenjavo, sočivje itd., tam ne stiska kmetovavcov nizka žitna cena tako, kakor v deželah, ktere se morajo samo s tem živiti, da žito v druge kraje prodajajo, kakor na Ogerskem, Slavonskem, Banatu itd.

Prašam pa še dalje: Ali je mar nesreča, da je žito tako po ceni? in ali ne dé to uživavcom dobro, kar prodajavcom slabo dé?

Ako pretresemo to vprašanje prav po pravici, spoznamo, da mora sedanja nadloga kmetovavcov vprihodnje najhuje zadeti uživavce. Kmetovavci morajo zdaj delavce drago plačevati; tako jih pa ne bodo mogli vedno plačevati. Ni mogoče, da bi kmetijstvo tako obstalo, kakor je zdaj. Gotova zguba mu žuga. Davki in delavci vzamejo več, kakor dohodki donajajo. Manj žita bodo tedaj sejali, in cena bo mogla zopet poskočiti; saj že zdaj ne moremo brez zgube kmetovati.

Ako še dalje tako ostane, morajo delavci od prenapete dnine (lona) odjenjati, ali mora pa gospodarstvo nehati. Čeravno je pri železnicah še tu in tam veliko delavcov, čas vendar ni več deleč, da bodo železne ceste vse dodelane. Koliko huje bo potem za delavce, ko bodo o višji ceni živeža postopali!

Jasno je pa kot beli dan, da bo moglo tudi obertijstvo in kupčijstvo terpeti, ko se bo zavoljo manjšega zaslužka delavcov tudi manj povžilo v deželi, in gotovo je, da bo ta splošna nezgoda toliko beržeje prišla, kolikor globokeje so se kmetovavci zakopali.

To vprašanje preiskovati pa ni samo kmetovavcom zanimivo, temuč vsem, vsem stanovom: podložnim kakor tudi vladi sami. V jutrovih deželah imajo pregovor: „Govoriti je srebro, molčati pa zlato“. Al s tem pregovorom ondi niso deleč prišli. Ako se ravno mnogi kmetovavci še tega pregovora derže, vendar v tako velicah in resnih rečeh, kakoršne so tukaj, ni čas molčati. „Govoriti“ pa ni, vse obstoječe grajati ali po rečeh kričati, ktere se ne dajo doséči, ampak vse mirno in jasno prevdarjati in svoje prepričanje spodobno pa odkritoserčno povedati.

Želeti morem tedaj le, naj govori vsaki, komur bije sercé za domovino in cesarja, tako, kakor sem si jez prizadeval govoriti. —

Zbor je z veliko slavo sprejel ta govor iskrenega gospoda c. k. ministerskega svetovavca.

Poduk

za take, kateri niso zdravniki, kako oživljati dozdevno-mertve in pomagati v naglih smertnih nevarnostih.

Kako z zmerznjeneci ravnati.

1. Zmerznjenec je treba na senéh, na vozu ali na nosilnicah, katerim se podloži snega, slame, sená ali rezance, prenesti na pripravno mesto, toda skerbno, da se mu mraza oterpnjene in kerhke ušesa, ustnice, persti, nos itd. ne odlomijo.

2. Tam, kjer se zmerznjenec oživlja, ne smé biti zakurjeno, pa tudi sapa ne smé vleči.

Najpripravniše mesto za to je kak hram, skeden ali kaka veža.

3. Tu se zrežejo zmerznjencu oblačila previdno z života, položi se na sneg kake pedi visoko zložen, pokrije se do ust in nosnic tudi kake pedi na debelo s snegom, kateri naj se mu povsod k životu dobro pritisne. Ta snežena odeja zmerznjenca lepo počasi ogreje.

4. Zmerznjenec mora tako dolgo na tej postelji ostati, da se popolnoma otája in da se gibčnost vrátú, trupla in udov verne.

5. Ako se na kakem mestu sneg raztaja, je treba družega naložiti in ga kakor spervega k životu pritiskati.

6. Ako manjka snega, se mora život zmerznjenca zaviti v kôce, kateri so bili z merzlo vodo zmôčeni, in kateri se od časa do časa polivajo. Če pa taci koci ni, se mora v vodi otajevati, kateri se je pridjalo prav drobno stolčenega ledú.

7. Kadar se zmerznjenec otaja, ga je iz snega, iz mokrih kocov ali iz merzle vode uzeti, z nepogrétimi rujuhami obrisati, v nezakurjeno hišo na hladno navadno

posteljo položiti in v hladno odejo zaviti. Bog obvari ga koj greti!

8. Ko se je život tako omečil in gibčen postal, se še le zavije prvič v mlačne, potem pa v topleje rujuhe, da se počasi ogreje; razodéti pa se ne smé. Ogrevá se še s tem, da se pokladajo po kraji života in med noge in roke sogreti in v cunje zaviti kamni ali cegli, ali z vrelo vodo napolnjeni in dobro zamašeni verčki.

9. Če bi se ne čutilo, da človek diha in da mu žila ali serce treplje, se mu poškopé obraz, gole persi in trebuh z merzlo vodo, in segá se med tem po podplatih ali z zmôčenim peresom v nosnicah in v goltancu, toda to se mora prav previdno goditi.

10. Prav dobro je, va-nj sapa dihati; zatisnejo se mu zavoljo tega s perstmi nosnice, in usta, ktere se mu morajo poprej osnažiti, potem vdihne kdo z lastnimi ustmi čistega zraka ali lufta va-nj, pa ne presilno, in v tem mu pritiska trebuh z dlanmi previdno in po lahkem proti persam. To se večkrat ponavlja.

11. Najberžeje se pa storí, da začne smerznjeni zopet sopsti in da se mu začne krí zopet pretakati, če mu položimo dlani na sredo trebuha, in zmérno pa po lahkoma proti persam pritiskamo z majhnimi, navadnemu in mirnemu sopenju enacimi prenehleji, ker mu tako persi lahko stiskamo, in ko odjenjujemo, zopet razprostiramo. Tako naj se dela neprenehoma dalj časa, in sicer tudi še potem, in ravno potem še, kadar začnejo žile in serce bolj in bolj trepati. Da je začel zmerznjenec dihati, spoznamo, da napeta preponka (Zwerchfell) ne pripuša, da bi se trebuh tako lahko proti persam pritiskati dal, kakor pred. Navadno začne potem glasno sopsti. V začetku ponehuje večkrat zmerznjenec sopsti. Zavoljo tega mu se mora večkrat na trebuh tako pritiskati, kakor je bilo rečeno.

12. Zdaj še le se zakuri v peči počasi, toda ne preveč, in oživljenemu se dá, če more požérati, skledica mlačne kamilčne ali bezgove vode z žlico vina ali gorkega ola, za živež pa goveje juhe.

13. Če zmerznjenca kak otajan ud bolí, se mu mora v mlačne rujuhe zaviti; če bi pa uda celó nič ne čutil, se mu umiva in dergne z merzlo vodo.

14. Nikoli se mu ne smejo močno dišeče reči, kakor jelenovec ali salmijakovec, pod nos dajati; tudi persi, trebuh, noge in roke s cunjami, kertačami itd. ne dergniti, ker take reči bolj škodjejo kakor pomagajo.

Dober svét kovačem, oglarjem in vsem, ki imajo opraviti z ogljem.

Kovači, dimnikarji, oglarji in vsi, kateri imajo opraviti z dimom in ogljem, potrebujejo veliko mjíla (žajfe), da si speró s telesa černíno. Lahko si prihranijo dela in stroškov, ako si v jeseni naberejo divjega kostanja. Kadar hočejo, da bodo beli, naj nekoliko kostanjev na drobno zmeljejo in se s tem umijejo namesto žajfe, in vidili bojo, da jim bojo roke in obraz pred beli, kakor če se umijejo s kakoršno koli še tako drago žajfo. Vsak kovač naj si tedaj poleg svoje hiše vsadí divjega kostanja! (Slov. Novine).

Napáke slovenskega pisanja.

Spisal Fr. Levstik.

(Konec.)

Slovenec naj bi se ne bal kritike, ampak še prosil naj bi je, kakor vsakdanjega kruha, da bi nam Bog poslal možá z bistro glavó, z ostrim peresom, kateri bi iz naše dozdanje revščine izplel ljuliko in druge smeti; kateri bi nam luč prižgal, in „pravo pot pokazal v deželo duhov.“ Al koli-